

Jaroslav Šturma

www.dci.jeja.cz dostupné 11.2.2004

Práva žáků (studentů) odvozená z Úmluvy o právech dítěte. Dětská - žákovská práva na participaci jsou uplatnitelná ve všech výchovně vzdělávacích zařízeních. Aktuální se stávají zejména v souvislostech s Rámcovými vzdělávacími programy, vyhlášenými pro základní vzdělávání ministerstvem školství, které jsou zkoušeny a rozpracovávány v tzv. pilotních školách od r. 2002/3. Jejich součástí by měly být školní řády či ústavy, které budou obsahovat nejen povinnosti žáků a studujících (pravidla jejich chování), ale též práva a možnosti. Následující návrhy jejich všeobecné podoby mají sloužit k orientaci a diskusi o nich.

Právo:

- podílet se na činnosti určené žákům a účastnit se jí,
- být ochráněn proti násilí páchanému dětmi na dětech jako je šikanování, napadání a ubližování slabším silnějšími,
- právo být vyslechnut pedagogickými pracovníky, vytvářet dobrovolná sdružení a seskupení, zapojovat se do nich (odvozeno z práva shromažďovacího),
- na důvěrnou pomoc i radu ve svízelných osobních situacích,
- spolurozhodovat o statutárně vymezených otázkách,
- podávat návrhy k činnosti zařízení, v němž je žák umístěn a k vlastní účasti na této činnosti,
- vyjadřovat své názory, týkající se např. přístupnosti provozů a pedagogického působení zařízení,
- očekávat, že se setká s pochopením a vstřícností vedoucích i řadových pedagogických pracovníků, bude jimi brán v úvahu,
- být informován o všech svých povinnostech i o událostech, které se ho týkají jako žáka a studenta,
- účastnit se posuzování výsledků vlastního chování a činnosti. Pokud to není ze statutárních nebo provozních důvodů možné, být seznámen s výsledky hodnocení vlastní činnosti a chování provedeného zařízením či jeho pracovníky,
- účastnit se zájmové činnosti i mimo vlastní školu, sdružovat se též v jiných než školních zařízeních a prostorách,
- na uplatňování takové školní kázně (ve statutech, klasifikačních řádech, pravidlech chování, kázeňských řádech, opatřeních a sankcích), která respektují důstojnost dítěte,
- podílet se, spoluúčinkovat a spolupracovat s učiteli na orientaci vyučování,
- na uplatňování demokratických vyučovacích metod, opírajících se o spolupráci mezi žáky a o jejich podíl na plánování vyučovacích obsahů, projektů a programů,
- na samostatné a kritické myšlení, které se opírá o etiku demokracie a žádá kulturu při studiu a vyučování,
- vyjadřovat se k ukládání odpovědnosti a přijímání odpovědnosti a povinností, úkolů, rolí a funkcí (např. žákovské služby, dozory),
- na respekt okolí a přihlížení k alternativním řešením aktuálních otázek, problémů a konfliktů bez násilí, konfrontace budící zlobu, dohodou, s přihlédnutím k mínění spolužáků,
- na výcvik v praktických dovednostech, v řešení problémů a sporů bez konfliktů a konfrontací budících zlobu,
- na zveřejňování vytyčovaných společných cílů a strategií k jejich dosahování,
- na ochotu a schopnost ke spolupráci s druhými,
- vyjadřovat se k otázkám školního života i k názorům a postojům spolužáků, případně je zjišťovat nebo si ověřovat dotazy, anketami, ne však anonymně.